

2021

Tco

Hur påverkas kvinnors och mäns inkomster när de får barn?

Kontakt

TCO Åsa Forsell
asa.forsell@tco.se

Innehållsförteckning

Sammanfattande resultat	4
Inledning	5
Kvinnors inkomster minskar mer än mäns och inkomstgapet består över tid	5
Inkomsterna minskar mer för kvinnor även när kvinnor och män är lika gamla när de får barn	7
Inkomsterna minskar mer för kvinnor även när kvinnor och män är lika gamla och arbetar i samma yrke när de får barn	8
TCO:s slutsatser och policyförslag	14
Om TCO	15

Sammanfattande resultat

Här är sammanfattande resultat från inkomststatistiken som presenteras i rapporten:

- Kvinnors och mäns genomsnittsinkomster påverkas olika när de blir föräldrar. Kvinnors inkomster faller mycket kraftigare än mäns när barnen kommer och det skapas ett inkomstgap som består i många år. Det här gäller även när man jämför kvinnor och män som arbetar i samma yrke och är lika gamla när de får barn.
- Att kvinnor tar en mycket större del av föräldraledigheten än män och oftare arbetar deltid under småbarnsåren är huvudsakliga förklaringar till de stora och bestående inkomstskillnaderna.
- Att kvinnor arbetar färre timmar än män genom längre föräldraledigheter och mer deltidsarbete försämrar även kvinnors mer långsiktiga möjligheter till löne- och karriärutveckling.
- Mönstret för inkomstutvecklingen i samband med barnafödande är detsamma i de tio olika tjänstemannayrken som presenteras i rapporten.
- Inkomsteffekten av barnets födelse blir densamma i alla redovisade yrken oavsett om kvinnor eller män tjänar mest eller om genomsnittsinkomsten är densamma för kvinnor och män innan barnet kommer.

Inledning

Det är ganska väl känt att kvinnors inkomster påverkas negativt när de blir föräldrar och att mäns inkomster inte påverkas på samma sätt av föräldraskapet. Försäkringskassan har tittat närmare på par som fick sitt första barn år 2010 och kommer fram till att det för kvinnor som grupp tar fem år till dess att de har lika hög medelinkomst som året innan barnafödandet.¹ Försäkringskassan visar också att kvinnor som tar ut all eller nästan all föräldrapenning har sämre inkomstutveckling än kvinnor som tar ut en mindre andel.

För att förstå mer om varför föräldrar delar på föräldraledigheten som de gör och vilka effekter den sneda fördelningen har på kvinnors och mäns inkomster gav TCO forskaren Helen Eriksson vid Stockholms universitet i uppdrag att ta fram en forskningsrapport på det temat. I forskningsrapporten Från jämställda par till ojämsställda föräldrar: Rationella par eller begränsade val? (2021) redovisas bland annat detaljerad statistik över inkomstutvecklingen för kvinnor och män som blir föräldrar. TCO har även fått ta del av inkomststatistik som inte redovisas i forskningsrapporten, vilken vi redovisar i den här kortrapporten.²

Inkomststatistiken illustrerar tydligt att även om kvinnor och män arbetar i samma yrke och är lika gamla när de får sitt första barn så skiljer sig inkomstutvecklingen mellan könen. Kvinnors inkomster minskar snabbare och mer än mäns inkomster efter att barnet kommer. Och inkomstgapet består under lång tid - i de tio vanliga tjänstemannayrken vi har tittat närmare på består skillnaden mellan män och kvinnors genomsnittsinkomster nio år efter barnafödandet.

Kvinnors inkomster minskar mer än mäns och inkomstgapet består över tid

I figur 1 på följande sida visas inkomstutvecklingen för alla par som fick sitt första barn år 2008, från fyra år före barnets födelse till nio år efter. Det framgår tydligt av figuren att kvinnors inkomster minskar mer än mäns och att inkomstgapet består över lång tid. Att kvinnors inkomster minskar kraftigt under barnets första år förklaras av att det oftast är kvinnor som är föräldralediga den första tiden efter att barnet är fött.

Man kan notera att kvinnors genomsnittsinkomst sjunker långt under vad en inkomst motsvarande föräldraförsäkringens 80-procentiga ersättningsnivå skulle motsvara. En delförklaring till det är att föräldrar väljer att inte ta ut föräldrapenning för alla dagar som de är föräldralediga. Genom att sprida ut föräldrapenningen under en längre period kan föräldraledigheten förlängas och barnet kan börja i förskolan vid en senare tidpunkt än vad som annars hade varit fallet.

Att inkomstgapet består förklaras till stor del av att kvinnor oftare än män arbetar deltid under småbarnsåren. Att kvinnor arbetar färre timmar än män genom längre föräldraledigheter och mer deltidsarbete påverkar

”För kvinnor som grupp tar det fem år till dess att de har lika hög medelinkomst som året innan barnafödandet, enligt Försäkringskassan.”

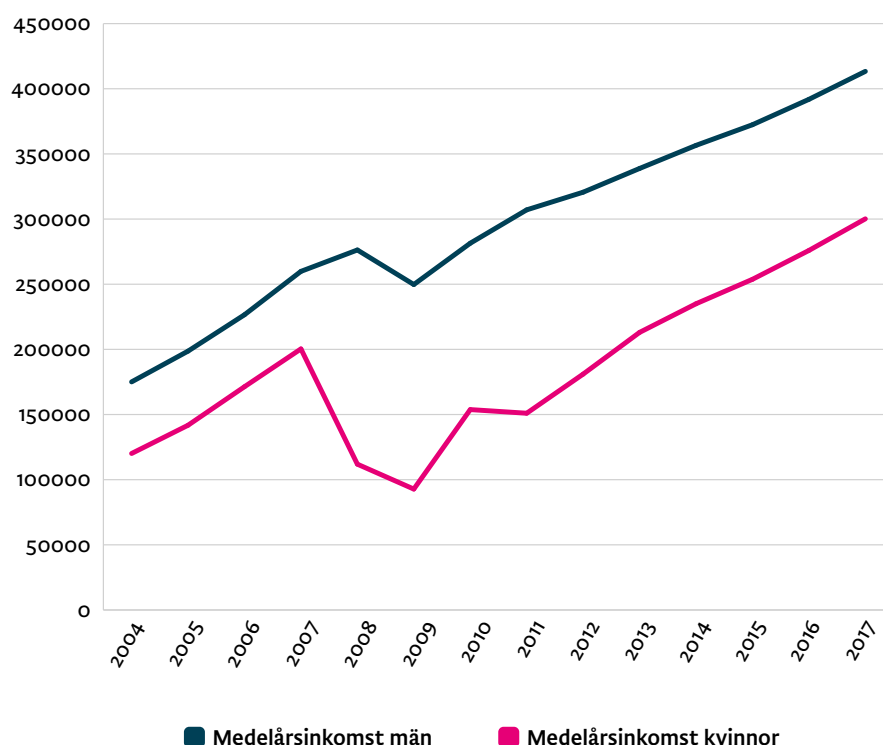
¹ Inkomstutveckling efter barnafödande, Korta analyser 2020:3, Försäkringskassan

² Beräkningar av Helen Eriksson, Stockholms Universitet, på svenska registerdata från RTB (Registret över totalbefolkningen) och LISA (Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier).

i förlängningen även kvinnors möjligheter till karriärutveckling på ett negativt sätt, vilket också bidrar till sämre löne- och inkomstutveckling. Kvinnor tar också ut en större andel av den tillfälliga föräldrapenningen för att vara hemma från arbetet med sjuka barn. Detta påverkar inkomstskillnaderna i samma riktning, om än i mindre grad då det både är fråga om färre dagar som tas ut och mindre skillnad mellan könen än vid annan föräldraledighet. Psykisk ohälsa och sjukfrånvaro är högre bland kvinnor som har barn än bland män, vilket också påverkar inkomstskillnaderna i samma riktning.

FIGUR 1

Inkomstutveckling för kvinnor och män före och efter barnets födelse för alla par som fick sitt första barn 2008

”När man jämför inkomstutvecklingen för alla kvinnor och män före och efter barnafödande har kvinnor lägre inkomster redan i utgångsläget.”

När man jämför inkomstutvecklingen för alla kvinnor och män före och efter barnafödande har kvinnor lägre inkomster redan i utgångsläget, vilket framgår av figur 1. Det beror främst på två saker. Dels att kvinnor i genomsnitt är två år yngre än män när de blir föräldrar, dels att kvinnor oftare än män arbetar i yrken som är sämre betalda.

Betyder det här att inkomstutvecklingen skulle se annorlunda ut om kvinnor och män fick barn vid samma ålder och om de arbetade i samma yrken? Det tittar vi närmare på nedan.

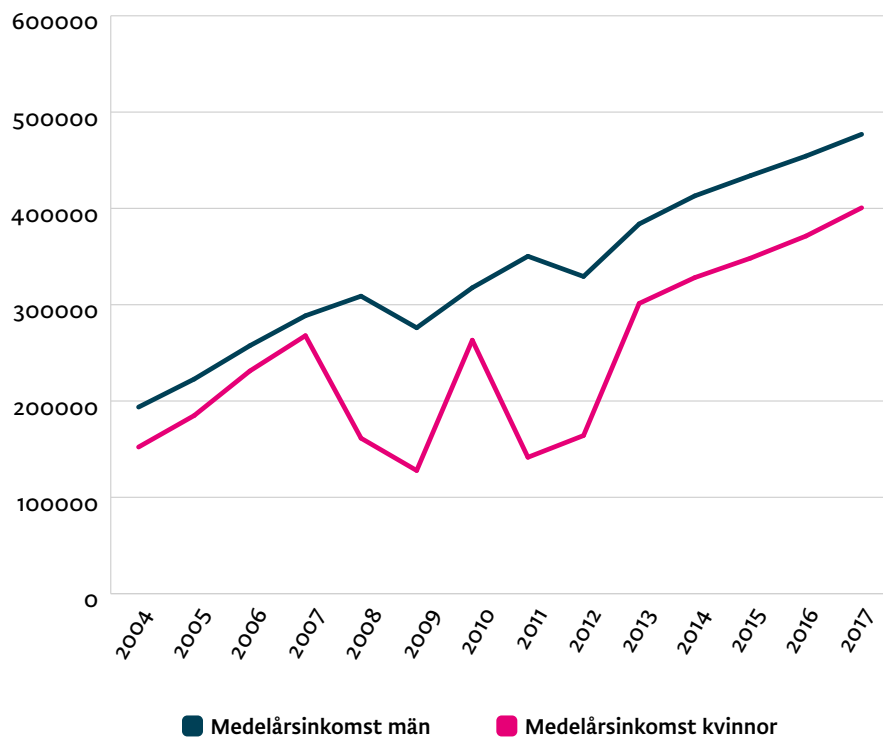
Inkomsterna minskar mer för kvinnor även när kvinnor och män är lika gamla när de får barn

För att illustrera hur inkomstutvecklingen skulle se ut om kvinnor och män vore lika gamla när de blir föräldrar kan man begränsa jämförelsen till inkomstutvecklingen för kvinnor och män som är lika gamla när de får barn. I figur 2 nedan visas därför inkomstutvecklingen för kvinnor och män som fyllde 30 år 2008, det år de fick sitt första barn, och fick sitt andra barn tre år senare 2011.

På genomsnittsnivå är inkomstskillnaderna som störst fram tills första barnet fyller sex år. Då börjar kvinnornas inkomster komma ikapp, men inkomstgapet mellan mammorna och papporna är fortfarande ungefär dubbelt så stort som innan barnet föddes.

FIGUR 2

Inkomstutveckling före och efter barnets födelse bland 30-åringar som fick sitt första barn år 2008 och sitt andra barn år 2011 (medelinkomst per år)

Även när föräldrarna är lika gamla när de får barn finns en inkomstskillnad i utgångsläget som pekar på att kvinnor har lägre inkomster än män redan innan barnen kommer. Det här förklaras främst av att kvinnor och män arbetar i olika yrken och kvinnor oftare än män arbetar i yrken med lägre löner.

Då återstår frågan om inkomstutvecklingen efter barnafödande ser annorlunda ut om kvinnor och män arbetar i samma yrken.

Inkomsterna minskar mer för kvinnor även när kvinnor och män är lika gamla och arbetar i samma yrke när de får barn

För att bortse från de inkomstskillnader mellan könen som följer av att kvinnor och män arbetar inom olika yrken med olika höga lönenivåer tittar vi närmare på inkomstutvecklingen för de som blir föräldrar och arbetar i samma yrke. Figur 3a–3j på följande uppslag visar på samma sätt som tidigare inkomstutvecklingen fyra år innan och nio år efter att 30-åringar år 2008 får sitt första barn med tillägget att varje diagram begränsas till kvinnor och män som arbetar inom samma yrke eller yrkesområde. Vi har valt ut ett antal stora TCO-yrken där tillräckligt många fått barn för att kunna följa kvinnornas och männens medelinkomster.³ Dessa yrken är:

- systemerare och programmerare
- banktjänstemän och kreditrådgivare
- grundskollärare
- företagssäljare
- datatekniker
- marknadsanalytiker och marknadsförare
- redovisningsekonomer
- revisorer
- poliser
- journalister, författare och informatörer

”Inkomsteffekten av barnafödande blir densamma oavsett om det är kvinnorna eller männen som tjänar mest innan barnet kommer.”

Vi kan konstatera att inkomsteffekten av barnets födelse blir densamma oavsett om det är kvinnorna eller männen som tjänar mest eller om de tjänar lika mycket innan barnet kommer. Kvinnors genomsnittsinkomst faller kraftigt i alla yrkesgrupper precis som i tidigare diagram. I de yrken där män och kvinnor fram tills dess tjänat lika mycket skapas ett inkomstgap mellan könen så fort de blir föräldrar. Ett lönegap som står sig under de nio år efter barnets födelse som vi har statistik för. Så är det till exempel för systemerare och programmerare (figur 3a).

Inom yrken där männen tjänade mer i utgångsläget, som bland företags-säljare (figur 3g), är inkomstgapet efter barnafödande större. Även när kvinnor tjänar mer i utgångsläget, som är fallet för grundskollärare (figur 3b), sjunker kvinnornas inkomster under männens när barnen kommer. Även här består inkomstgapet under de nio år som statistiken täcker.

³ Yrkesuppgifterna gäller året före barnets födelse, dvs 2007. Endast yrken där det finns minst 20 män och 20 kvinnor som uppfyller villkoren finns med.

Diagrammen visar att inkomstskillnaderna som uppstår när barnen kommer inte bara är en fråga om att kvinnor och män arbetar i olika yrken eller att kvinnor i genomsnitt är yngre än män när de får barn. De stora och bestående inkomstskillnaderna efter barnafödande beror på att kvinnor tar längre föräldraledigheter än män och oftare arbetar deltid under barnens uppväxt. Att kvinnor arbetar färre timmar påverkar också deras möjligheter till karriärutveckling på ett negativt sätt, vilket bidrar till sämre löne- och inkomstutveckling.

Kurvorna följer samma mönster i de olika yrkena: kvinnors genomsnittsinkomst faller mer än mäns och inkomstgapet som uppstår i samband med barnets födelse finns kvar under hela tidsperioden. Hur mycket genomsnittsinkomsterna minskar, hur stort inkomstgapet blir och hur det förändras över tid ser dock lite olika ut i olika yrken. Skillnaderna mellan olika yrken torde förklaras av faktorer som att deltidarbete är olika vanligt förekommande, att lönestrukturen är mer eller mindre sammanhållen och att karriärmöjligheterna inom yrket ser olika ut.

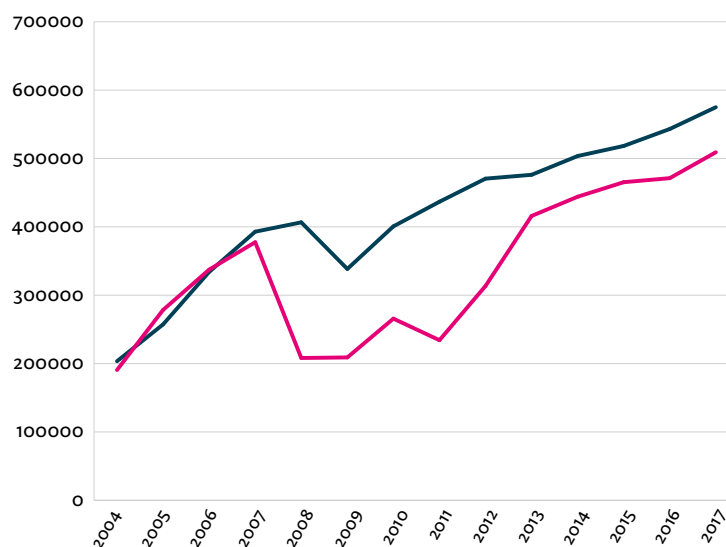
För ett av de tio yrkena – poliser, närmar sig kvinnors och mäns genomsnittsinkomster varandra mer än i övriga yrken och ett av åren efter barnens födelse har kvinnorna till och med högre genomsnittsinkomst än männen. Mer statistik och analyser behövs för att klargöra varför det ser ut så. Vi kan dock konstatera att det är mindre vanligt med deltidarbete generellt inom polisyrket jämfört med flera andra yrken, men det är fortfarande vanligare med deltidarbete bland kvinnliga poliser än bland manliga.

Inkomstutveckling före och efter barnafödande bland 30-åringar som fick sitt första barn år 2008 och som arbetade inom samma yrke/yrkesgrupp.

■ Medelårsinkomst män ■ Medelårsinkomst kvinnor

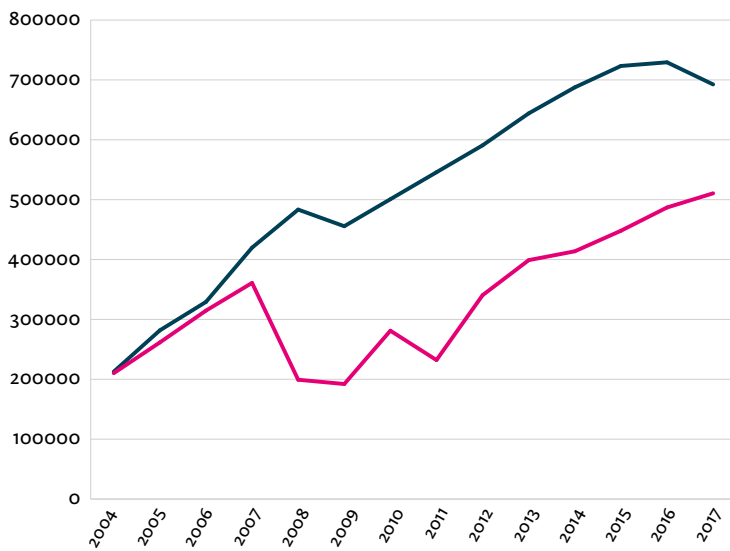
FIGUR 3A Systemerare och programmerare

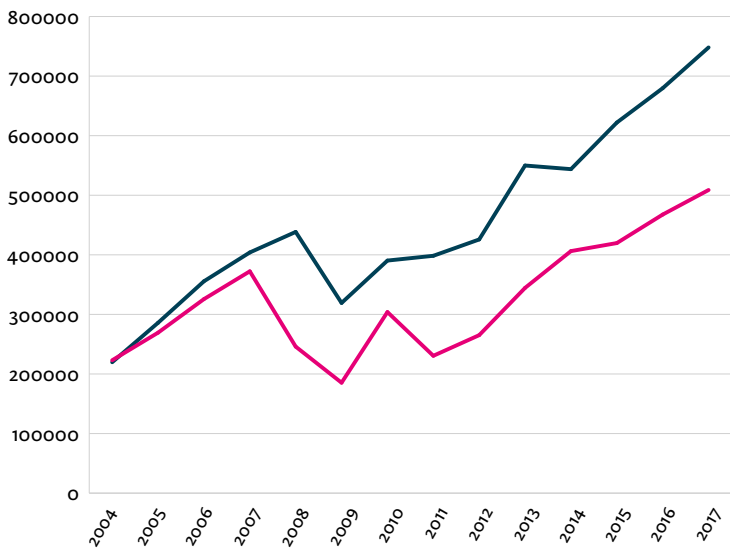
FIGUR 3B Grundskollärare

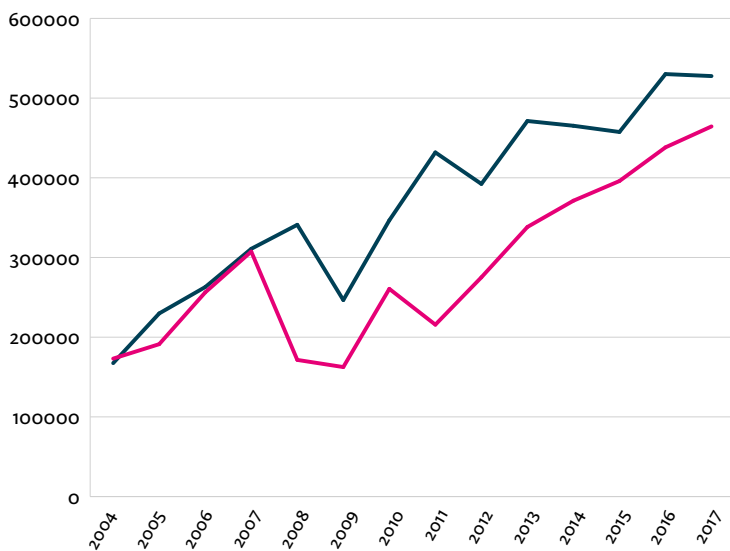
FIGUR 3C Revisorer m.fl.

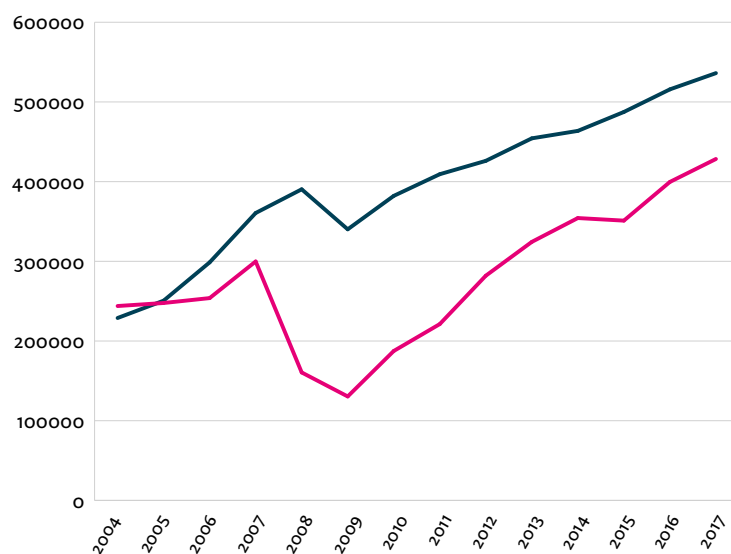
FIGUR 3D Marknadsanalytiker och marknadsförare

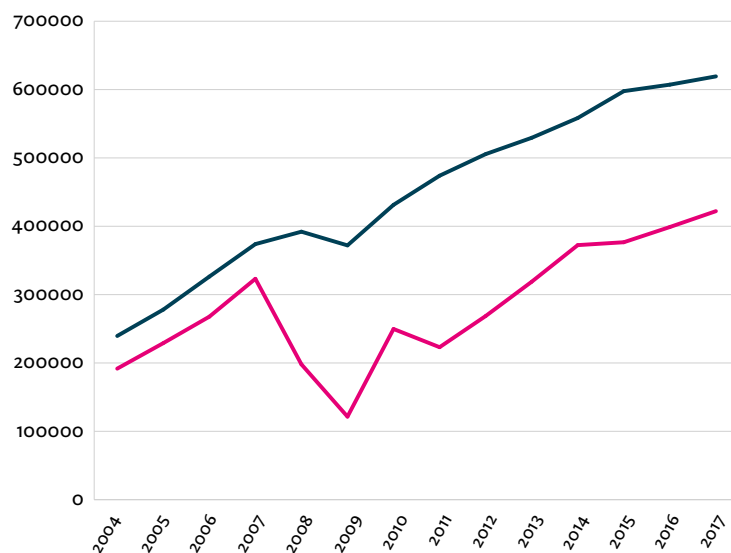
FIGUR 3E Journalister, författare, informatörer m.fl.

FIGUR 3F Datatekniker

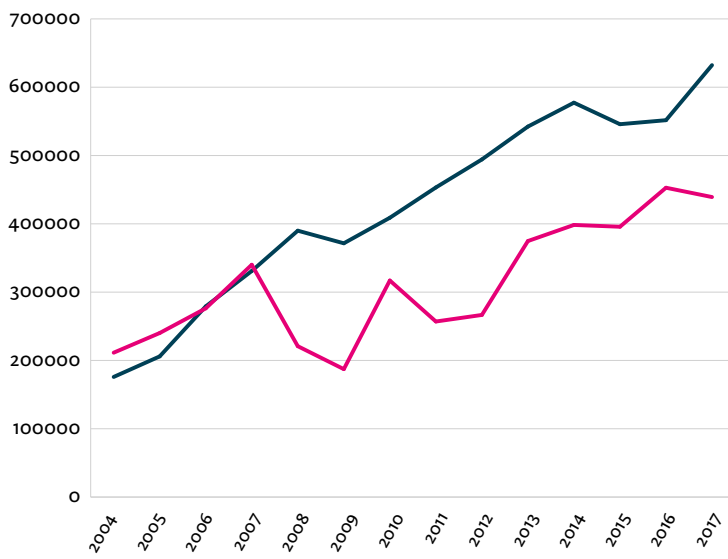
FIGUR 3G Företagssäljare

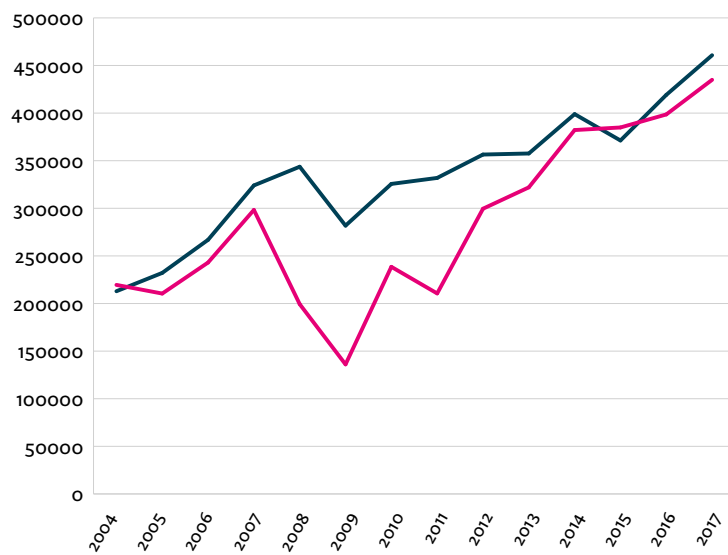
FIGUR 3H Banktjänstemän och kreditrådgivare

FIGUR 3I Redovisningsekonomer m.fl.

FIGUR 3J Poliser

TCO:s slutsatser och policyförslag

Här är TCO:s slutsatser och policyförslag för att komma till rätta med inkomstskillnaderna som uppstår mellan kvinnor och män i samband med barnafödande:

- Kvinnor och män behöver anpassa arbetslivet efter föräldraskapet i ungefär lika stor omfattning. **Antalet arbetade timmar behöver vara lika.** Det innebär att mammor och pappor behöver vara frånvarande från arbetet på grund av föräldraledighet och deltidsarbete i ungefär lika stor omfattning för att det stora och bestående inkomstgapet som inkomststatistiken visar ska undvikas.
- Forskning visar att **normer på arbetsplatserna är styrande** för hur lång föräldraledighet som föräldrar tar ut. Lite förenklat kan man säga att kvinnor är lediga lika länge som andra kvinnor och män är lediga lika länge som andra män (läs mer om det i TCO-rapporten *Från jämställda par till ojämslällda föräldrar*). Men normer är trögörlliga, så vi behöver arbeta med både normer och reformer för att nå förändring.
- **Arbetsgivarna** har ett stort ansvar för vilka normer som finns på arbetsplatserna och behöver skapa ett föräldravänligt arbetsliv för både kvinnor och män. Chefer behöver arbeta aktivt för att både kvinnor och män ska vara föräldralediga. Och de behöver säkerställa att samma krav och förväntningar ställs på en medarbetare som ska vara föräldraledig, oavsett om det är en man eller kvinna.
- Reforme r behövs så att föräldraförsäkringens regelverk tydligare signalerar att jämställt föräldraskap är målet. TCO vill se en **tredelning av föräldraförsäkringen**, så att en tredjedel av föräldrapenningdagarna får tas ut av vardera föräldern och en tredjedel fördelas fritt. Genom att öka styrningen och minska möjligheten att "välja" en ojämn fördelning kan inkomstgapet minska utan stora utgiftsökningar för staten.
- TCO föreslår att de 90 så kallade lägstanivådagarna inom föräldraförsäkringen görs om till dagar med inkomstrelaterad ersättning som kan tas ut tio om året under barnets uppväxt, fem per förälder för barn med två vårdnadshavare. Dessa **föräldratidsdagar** ökar jämställdheten och ger alla föräldrar bättre möjligheter att få ihop livspusslet under barnens uppväxt samtidigt som det kan minska behovet av deltidsarbete av omsorgsskäl.
- Från TCO:s perspektiv kan även **nudging och ekonomiska incitament** fungera som påverkan mot ett mer jämställt uttag av föräldrapenningen, men endast på marginalen och troligtvis inte för alla. Ett av TCO:s förslag är att införa en bonus i form av en skattefri klumpsumma som betalas ut automatiskt på barnets tvåårsdag till de föräldrapar som har delat lika fram till dess.

Om TCO

TCO är en partipolitiskt fristående centralorganisation som samlar 13 fackförbund med över 1,4 miljoner medlemmar. Vår uppgift är att påverka politiken och samhällsutvecklingen för goda villkor i arbetslivet. TCO-förbundens medlemmar är både välutbildade och professionella yrkesutövare. De jobbar i landets privata tjänste- och industriföretag, kommuner, landsting, kyrka, statliga myndigheter och i den ideella sektorn. Bland yrkesgrupperna finns allt från ingenjörer, journalister och lärare till poliser, ekonomer och sjuksköterskor. Över 60 procent av medlemmarna är kvinnor.

Vill du veta mer? Gå in på www.tco.se

Tjänstemännens centralorganisation
Linnégatan 14, 114 94 Stockholm
Tel 08-782 91 00, tco.se

